

Недипіч Микита Павлович

*студент 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НОТАРІУСА У СФЕРІ МЕДІАЦІЇ

З давніх-давен історію людства супроводжують різноманітні спірні ситуації. Кожному індивідові властиві свої інтереси, бажання, прагнення. Проживаючи суспільстві, особистість стикається з проблемою колізії власних інтересів з інтересами інших членів суспільства. Таким чином виникають *конфлікти*. Для початку дамо визначення цьому поняттю.

Конфлікт можна визначити як «зіткнення протилежних або несумісних інтересів, поглядів, дій та цілей окремих осіб, соціальних груп чи спільнот, політичних партій, організацій, держав, різних соціальних (політичних, економічних) систем» [1, 7]. Конфлікти є неминучим явищем, результатом соціальної взаємодії людей і можуть супроводжуватись негативними емоціями.

Існує величезне різноманіття методів, прийомів врегулювання конфліктів, спорів, які можуть лежати у соціальній, політичній, правовій та інших площинах. Але юристів, перш за все, цікавлять механізми та способи вирішення юридичних колізій, спорів. Стаття 55 Конституції України гарантує право кожного громадянина на захист прав і свобод від порушень і протиправних посягань будь-якими не забороненими законом способами [2]. Найголовніше місце, звичайно, посідає вирішення спорів судовими інстанціями. Але наразі набирають актуальність способи альтернативного вирішення спорів, у тому числі медіація.

Правове регулювання медіації в Україні бере свій початок з прийняттям Закону України «Про медіацію» від 16 листопада 2021 року за №1875-IX (далі – Закон про медіацію). Пункт 4 частини 1 статті 1 цього Закону визначає **медіацію** як позасудову добровільну, конфіденційну, структуровану процедуру, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів [3]. У якості медіатора може виступати спеціально підготовлена нейтральна, незалежна, неупереджена фізична особа, яка проводить медіацію. Сторонами медіації є фізичні та юридичні особи, які бажають досягти консенсусу шляхом застосування медіації.

Стаття 1 Закону України «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 року № 3425-ХІІ (далі – Закон про нотаріат) передбачає можливість проводити mediaцію нотаріусами у порядку, визначеному законом, за умови проходження ними базової підготовки медіатора. Статтею 16-1 Закону про нотаріат передбачено, що Нотаріальна палата України здійснює підготовку нотаріусів у сфері mediaції, веде та оприлюднює реєстри нотаріусів, які пройшли підготовку у сфері mediaції [4].

Для того, щоб визначитись, чи дійсно нотаріус може виступати медіатором, розглянемо питання, хто взагалі може бути медіатором. Відповідно до статті 9 Закону про mediaцію медіатором може бути фізична особа, яка пройшла базову підготовку медіатора в Україні або за кордоном. Медіатором не може бути особа, яка має судимість, особа, цивільна дієздатність якої обмежена, або недієздатна особа.

Кваліфікаційні вимоги до нотаріуса, передбачені статтею 3 Закону про нотаріат, також містить необхідність дотримання відповідної фахової підготовки (вища юридична освіта зі ступенем не нижче магістра), наявності досвіду практичної роботи у сфері права не менше 6 років, та відсутності судимості за вчинення злочину, якщо така судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку (крім реабілітованої особи). Важливою також є вимога щодо повної дієздатності нотаріуса.

Принципи незалежності, автономності, неупередженості, конфіденційності є спільними для обох видів діяльності – діяльності нотаріуса та діяльності медіатора. Але, водночас, принцип добровільності у mediaції є унікальним, і не є властивим для нотаріальної діяльності. Отже схожість принципів діяльності mediaції та нотаріальної діяльності дозволяє зробити висновок, що mediaція є цілком можливою у нотаріальній діяльності [5, 422].

Враховуючи вищенаведене, не викликає сумніву, що після проходження базової підготовки нотаріус цілком може виконувати функції медіатора. Але в чому саме це може проявлятися?

До обов'язків нотаріуса входить сприяти громадянам, підприємствам, установам і організаціям у здійсненні їх прав та захисті законних інтересів, роз'яснювати права і обов'язки, попереджати про наслідки вчинюваних нотаріальних дій для того, щоб юридична необізнаність не могла бути використана їм на шкоду [6, 94]. Згідно зі статтею 3 Закону про нотаріат нотаріус посвідчує права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняє інші нотаріальні дії, передбачені

законом, з метою надання їм юридичної вірогідності. Не зважаючи на те, що при цьому він вчиняє нотаріальні дії лише за умови безспірності правочинів / юридичних фактів, фактично нотаріус все ж сприяє досягненню консенсусу між сторонами щодо спірних питань. Адже далеко не завжди сторони правочину можуть однаково оцінювати виниклу ситуацію та її наслідки. І в таких випадках відсутність згоди сторін щодо суттєвих мов може стати перешкодою для укладання договору. Як висококваліфікований фахівець сфері права нотаріус може запропонувати особам, що звернулися за вчиненням нотаріальної дії, оптимальні варіанти щодо поділу спадкового майна або найбільш прийнятний спосіб формулювання окремих пунктів договору, якщо вони не досягли такої згоди між собою на момент звернення до нього.

Також слід зауважити, що нотаріус не тільки допомагає сторонам правочину досягти згоди щодо спірних питань, але й, так би мовити, «працює на перспективу», запобігаючи виникненню спорів (у тому числі й судових) в майбутньому. При цьому нотаріус виконує так звану превентивну функцію і, на відміну від інших представників юридичних професій (наприклад, адвокатів) він не займає сторону одного з учасників правочину, а однаковою мірою сприяє усім його учасникам в захисті законних прав та інтересів.

Прикладом здійснення нотаріусом функцій медіатора можна вважати сприяння досягненню сторонами згоди щодо дати вивільнення продавцем житлового приміщення під час посвідчення договору купівлі-продажу квартири (приватного будинку). При цьому нотаріус стримує розвиток, ескалацію конфлікту між учасниками правочину, не дає перемовинам між ними зайти в глухий кут. Що стосується спадкових справ, нотаріус може запропонувати спадкоємцям укладання угоди щодо поділу спадкового майна (наприклад, один спадкоємець отримує у спадок приватний будинок, а інший – легковий автомобіль, тощо).

Зараз можна сміливо робити висновок, що під час вчинення нотаріальних дій нотаріуси виступають як медіатори, сприяючи усуненню спірних ситуацій, які могли б унеможливити укладання правочину. Нотаріуси допомагають сторонам медіації (учасникам правочину) прийняти зважене, справедливе та єдино правильне рішення. Для цього нотаріусу необхідно володіти спеціальними знаннями, технікою медіації, що також потребує підготовки у галузі психології, техніки ведення ділових переговорів [7,55]. Навчання з цих, так

би мовити, суміжних областей знань, слід вважати обов'язковим для всіх фахівців, у тому числі й нотаріусів, які бажають досягти успіху у сфері здійснення процедур медіації.

Список використаних джерел

1. Конфліктологія: навчальний посібник / Л. М. Герасіна, М. П. Требін, В. Д. Воднік та ін. – Х.: Право, 2012. – 128 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2012/Konfliktologiy_2012.pdf
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 року. № 1875-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
4. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
5. Медіація у професійній діяльності юриста / за ред. Крестовської Н., Романадзе Л. – О.: Екологія, 2019. – 455 с. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/mediatsiya-u-profesijnij-diyalnosti-yurysta.pdf>
6. Белінська К. Перспективи розвитку нотаріату в Україні шляхом надання нотаріусам функцій медіатора // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2017 – №3 (93). – С.93-95 URL: <http://yurradnik.com.ua/wp-content/uploads/2017/08/Byelinska.pdf>
7. Дякович М. М. Нотаріус як медіатор // Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. – №1. – С.54-55. URL: http://lsej.org.ua/1_2015/14.pdf

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Сулейманова С. Р.

Онищенко Віолетта Віталіївна

*студентка 3-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Розвиток є одним із визначальних пріоритетів у становленні держави як сучасної, незалежної, соціальної та правової держави. Без подальшого стрімкого технічного процесу Україна неспроможна подолати негативні явища в умовах воєнного стану.

Слід зауважити, що дана проблема існує вже протягом тривалого часу, адже людство за останні роки почало працювати та спілкува-